

СТАНОВИЩЕ

на доц. д-р Румяна Първанова - Институт за исторически изследвания – БАН

за дисертационния труд

„Студентските организации и движения в България (1931-1939)“. С, 2017

от Борис Пламенов Боев

редовен докторант по Нова българска история (1878-1944) в

ИФ на СУ „Св. Климент Охридски“ с научен ръководител доц. д-р Цвета Тодорова

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

в професионално направление 2.2 История и археология; научна специалност с шифър 05.03.06 История на България – Нова българска история (1878-1944)

Структурата на дисертационния труд включва увод, две глави, заключение, приложения и библиография. Дисертабилността на темата се определя от обстоятелството, че в научната литература историята на студентските организации е разработена частично. Монографично са изследвани само най-големите организации – Българският общ народен студентски съюз (БОНСС) и Българският национален студентски съюз (БНСС). Встрани от историографския интерес остават редица други студентски формации, които действат през 30-те години на миналия век. Според дисертанта тези години се открояват с превръщането на студентството, както никога преди това, в активен обществен фактор. Тази специфика на общественото развитие определя и избора на хронологичните граници на труда – (1931–1939). От историографска гледна точка Б. Боев аргументира добре избора на темата – да представи организираните студентските прояви систематично и цялостно. Обектът и предметът на проучването, заявени в увода, са целенасочено ориентирани. Дисертационният труд е написан въз основа на солидна изворова база архивни документи, произхождащи от държавни институции, политически сили и студентски структури, материали от периодичния печат, мемоари. В увода дисертантът се спира по-подробно на използваните от него документи на политическата полиция, периодиката и спомените – оправдан акцент с оглед на значението им за темата. Много дългите цитати под линия допълват възприемането на изложението.

Във въвеждащия параграф на глава първа е направен кратък исторически преглед на важни моменти от студентските обществени прояви и на студентските организации от 1878 до 1931 г. Към историята на студентството, маркирана в дисертацията, следва да се добави, че до войните всички политически партии (не само БРСДП) образуват свои студентски групи, а след 1918 г. въпросните структури се стремят да подновят организационния си живот. В същия параграф се представя ролята на студентския актив в конфликта между правителството на Земеделския съюз и Университета (април-август 1922 г.), свързан със своеобразната „академична стачка“

(кавичките са на дисертанта). Боев пише, че от въведената от правителството на БЗНС забрана за образуване на студентски партийни групи били засегнати основно студентите комунисти и социалисти. Мога да допълня, че в изследване, публикувано преди 20-тина години, като участници в събитието се споменават студентските групи на пет опозиционни партии начело със Стачен комитет. (Вж. Лечев, В. Младежките съюзи и организации на политическите партии в България (октомври 1918 – юни 1923 г.). Велико Търново, 1994, 134-146).

Смятам, че всичко изложено в параграфите 3, 4, 5 и 6 от глава първа на дисертацията, засягащо историята на БНСС, БОНСС, Българския академичен земеделски съюз (БАЗС) и Социалистическата студентска група „Ж. Жорес“ до 21 юни 1931 г., е по-прегледно да бъде обособено отделно, тъй като е свързано с предисторията, т. е. излиза извън долната хронологична граница на проучването. В сегашния му вид параграф 2 от глава първа започва с обща оценка на управлението на Народния блок, след което и при четирите формации има връщане към предишния сговористки период, което не само заема много страници, но затруднява възприемането на процесите и разграничаването на дейността на въпросните студентски организации при управлението на Демократическия сговор и при Народния блок.

В дисертационния труд се проследява еволюцията на БНСС (1931–1934), който от казионна организация при сговористкото управление минава в опозиция на властта. Като най-важен материален резултат, свързан с дейността на БНСС, бих открила построяването на Студентския дом. Б. Боев отразява всеотнасно и развитието на БОНСС и стига до извода, че съюзът е най-влиятелната „противостояща на официалните власти“ студентска организация. Най-съществените научни приноси за периода на управлението на Народния блок се съдържат в параграфите, в които се разглеждат идеите, проявите, печатните органи, позиционирането им спрямо властта и взаимоотношенията между формациите БАЗС, създаден от кръга „Пладне“ в БЗНС, Българския студентски земеделски съюз (БЗС), към БЗНС „Врабча 1“, Студентската социалистическа група „Ж. Жорес“ (свързана със социалдемократите) и Българската обща народна студентска федерация (БОНСФ) на студентите анархисти. Не се подминава функционирането и на други студентски формации, (параграф 8 от глава втора) – три малочислени организации, свързани с ВМРО, Добруджанската и Тракийската организация. Кратко и изчерпателно се представя студентската група на управляващата Демократическа партия. В началото на 30-те години се появяват и първите организирани студентски групи на авторитарната десница. Изводите към глава първа обобщават тенденциите в развитието на БНСС и ляво ориентираните студентски организации.

В параграф първи от глава втора се прави характеристика и периодизация на етапите, през които минава управлението на страната от 19-майския преврат от 1934 г. до началото на Втората световна война. Както в предишната глава, така и в тази прави впечатление, че историографският обзор на мненията за фашизма в България, за „пробива“ при Народния блок, за 19-майския режим и за последвалите го управления са представени без споменаване на разработката „Дебатът за фашизма и антифашистката

борба“ (Вж. Даскалов, Р. От Стамболов до Живков. Големите спорове за новата българска история. С., 2009, 187-262). Липсата може да се третира като историографски пропуск в труда.

В началото на глава втора се дава отговор на въпроса защо въпреки забраната на студентските политически организации протестите и стачките във висшите учебни заведения не се прекратяват. Както за (1931-1934), така и за (1934-1939) Боев отделя най-голямо внимание на БНСС и БОНСС, като показва умения за критичен анализ и аргументирано оспорване на историографски тези на изследователи, които са писали за двете формации, за допълване и уточняване на събития и за прецизиране на оценките за линията на ръководствата на студентските формации. С необходимата критичност дисертантът подхожда към такъв твърде субективен източник на информация като интервюто и прилага изискваната за едно научно изложение съпоставка на лични твърдения с други документи. В труда подробно се проследяват промените и колебанията на ръководствата на БНСС и БОНСС и отношенията им с властта. Четейки написаното за корпорацията „Хан Омуртаг“, си задавам въпроса могат ли публикуваните документи на Съюза на българската младеж (1935) да се ситуират в инициативата на държавата за създаване на младежки съюз, за която става дума в проучването. Като принос могат да се отбележат параграфите, посветени на числеността, идеологията и проявите на студентските корпорации „Стожер“ (цанковисти), „Хан Крум“ (млади паисиевци), „Цар Симеон“ (легионерска формация) и техния Идеен фронт. В допълнение към проучването може да ползва сборникът: Българският младежки съюз „Отец Паисий“. Спомени, статии, документи. Съст. Б. Киряков, С., 2002.

Параграф 5 от глава втора се занимава с проявите на пренебрегваните в историографията леви опозиционни на властта студентски организации – гичевисти, пладненци, демократи, социалдемократи, анархисти. Сравнявайки формациите в студентския ляв политически спектър, Боев определя БОНСС като най-влиятелна организация, следвана от врабчевистите от корпорация „Ивайло“. Последният параграф 6 е посветен на други форми на студентска организираност, възникнали след 19 май 1934 г. и на опитите на политическите студентски организации да повлияят върху аполитичните. Изводите към глава втора отразяват адекватно съдържанието на раздела за историята на студентските организации (1934-1939).

Заключението на дисертационния труд акцентира върху процесите, които текат в БНСС и БОНС като най-значими студентски организации. Отчита се, че и по-малките леви студентски организации имат своята историческа роля. Смятам, че представата за студентските формации ще бъде по-цялостна, ако се направи малко по-детайлно от общите наблюдения, присъстващи в заключението, маркиране на студентската активност в дясното или крайно дясното политическо пространство, а така също и на неполитическите студентски формации, които са сегмент от характерното за изследвания период.

Дисертационният труд е снабден с 10 приложения, които илюстрират съдържанието му. Имам малка забележка към приложение № 2. Когато един документ е без дата, при публикуването му датировката не се уточнява с определението „вероятно“, а с бележка под линия, че документът е датиран спрямо анализа на съдържанието му (в случая година) или е установен по друг източник.

Библиографията към труда, по-специално разделът „Източници“, започва с периодичния печат. Това не отговаря на приетата практика за дисертационните трудове, при която документите се поставят на първо място и едва след тях следва периодичният печат.

Авторефератът е подготвен и представен според установените научни критерии. Структурата, съдържанието и заложените в дисертацията основни изводи са адекватно отразени. Борис Боев има три статии по темата на дисертацията. Списъкът им е приложен в автореферата.

В заключение мога да подчертая, че дисертацията е изградена въз основа на солидна документална база, показва много добро боравене с историографията, текстът е добросъвестно написан и научно издържан, което отговаря на изискванията за дисертационни трудове. Затова предлагам на членовете на научното жури Борис Пламенов Боев да получи научната и образователна степен „доктор“ в професионално направление 2.2 История и археология, с шифър 05.03.06 „История на България“ (Нова българска история).

София, 10 април 2017 г.

Подпис:

(доц. д-р Румяна Първанова)